

7. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: [підручник] [С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Бобрик та ін.]; за заг. ред. С.С. Бичкової. – 3-тє вид., змін, та допов. – К.: Алерта, 2014. – 496 с.

8. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011.-Т. 2.-816 с.

9. Кодекс на търговското мореплаване на Република България // Държавен вестник. 1970. № 55, 56; Сборник на нормативни документа на РБ. 1998. Т. 7. Разд. II.

10. Текст Устава ММК // Comite Maritime International, Year book 1990- 1991. р. 2-11.

11. Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 р. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_064#Text

12. Александрова К.И. Материалы БИМКО по вопросам морского права / К.И. Александрова. – М., 1972. – 125 с.

***Кучерявенко Вікторія Сергіївна,**
аспірантка кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВО НА ВІДПОВІДЬ, ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЧЕСТЬ, ГІДНІСТЬ ТА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПОРУШЕНОГО ВІНТЕРНЕТ- ЗМІ

Право на відповідь – спеціальний спосіб захисту честі, гідності та ділової репутації, який закріплений в ст.277 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), ч.1 ст. 30 Закону України «Про інформацію» та ст.65 Закону України «Про телебачення та радіомовлення».

На законодавчому рівні зміст права на відповідь не розкривається. В доктрині цивільного права під правом на відповідь розуміють: право на висвітлення власної точки зору щодо поширеної інформації та обставин порушення особистих немайнових прав [1,с.206]; право вимагати від ЗМІ, висвітлення власної точки зору та /або тлумачення поширеної інформації та обставин порушення особистого немайнового права без визнання її недостовірною [2, с.111]; право особи, про яку поширено в ЗМІ негативну інформацію, на пояснення, коментар чи власне тлумачення справи, здійсненні в тому самому порядку, в якому про неї було поширено негативну інформацію [3, с.286].

З огляду на зміст доктринальних визначень, підкреслимо обґрунтованість зауважень представників юридичної спільноти відносно ролі права на відповідь в забезпеченні плюралізму думок [4]і підтримки громадської дискусії, відсутності істотного втручання у свободу вираження поглядів представників ЗМІ, в силу не заперечення права представника ЗМІ

дотримуватися висловленої раніше думки, а лише формування умов для вираження існуючої альтернативної думки [5,с.474, 477].

З огляду на положення вищезазначених нормативно-правових актів, реалізація права на відповідь можлива як в досудовому, так і в судовому порядку. Зокрема, в порядку досудового врегулювання спору, фізична особа може звернутися до ЗМІ із заявою про реалізацію права на відповідь у разі поширення відомостей, які не відповідають дійсності або порушують її честь, гідність та ділову репутацію, а також у разі висловлювання в ЗМІ по відношенню до фізичної особи оціночних суджень, думок, які принижують її честь, гідність та ділову репутацію. В судовому порядку, фізична особа може реалізувати право на відповідь у ЗМІ у разі поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, якою порушується честь, гідність та ділова репутація або у випадку порушення при досудовому врегулюванні спору права на відповідь.

Аналіз нормативно-правових актів, якими визначено основи діяльності ЗМІ свідчить, що порядок реалізації права на відповідь визначений лише в Законі України «Про телебачення та радіомовлення» і лише в частині подання заяви про реалізацію права на відповідь у програмі чи передачі телерадіоорганізації. На практиці, з метою конкретизації процедурного порядку поширення відповіді в ЗМІ, застосовуються положення нормативно-правових актів, що визначають порядок поширення серед невизначеного кола осіб спростування. Відтак, текст відповіді в друкованому ЗМІ публікується тим же шрифтом та в тому ж самому місці, що і повідомлення поширення якого обумовило порушення честі, гідності та ділової репутації. У випадку порушення честі, гідності та ділової репутації телерадіоорганізацією, відповідь повинна бути поширена в такій же програмі чи передачі, що і відомості, поширення яких призвело до порушення вищезазначених особистих немайнових прав фізичної особи або в інший час за домовленістю з особою, права якої були порушені.

В той же час, реалізація права на відповідь в Інтернет-ЗМІ видається проблематичною, з огляду на наступне:

- норми діючого законодавства в сфері ЗМІ поширюють свою дію на діяльність традиційних ЗМІ та на їх електронні версії. Наразі, відсутній спеціальний нормативно-правовий акт, який би визначав статус, порядок створення та засади діяльності Інтернет-видань, що фактично обумовлює не наділення *de jure* Інтернет-видання статусом ЗМІ. Відсутність правового статусу ЗМІ свідчить, перш за все, про недоречність застосування до правовідносин, які виникають із факту поширення інформації, яка завдає

шкоду честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, положень законодавчих актів, що регулюють діяльність ЗМІ, а тому реалізація права на відповідь в Інтернет-виданні можлива лише в судовому порядку, з підстав визначених ст. 277 ЦК України. Окрім того, відсутність у Інтернет-видань правового статусу ЗМІ ускладнює процес притягнення авторів оспорюваних матеріалів до відповідальності, адже в деяких випадках розміщення таких матеріалів здійснюється анонімно, не кожне Інтернет-видання розміщує його вихідні дані. За таких умов, фізична особа честь, гідність та ділова репутація якої були порушені несе додатковий тягар щодо встановлення автора матеріалу та/або власника сайту.

-матеріали розміщені в Інтернет-ЗМІ легко піддаються редагуванню та видаленню, що ускладнює процес доведення факту їх розміщення;

-специфіка функціонування Інтернет-ЗМІ, зумовлена технічними особливостями розміщення інформації, унеможлиблює розміщення відповіді у текстовому, -відео, -аудіо форматах або у форматі графічних зображень і фотозображень в максимально можливій мірі тим же способом і в тому ж місці, як була подана оскаржувана інформація, щоб досягти тієї ж публічності і того самого впливу. Обґрунтованими є пропозиції висловлені в науковій літературі щодо застосування механізму відсилань між первинною публікацією та публікацією, яка містить відповідь [6, с.35], як відповідного «маркеру» реалізації права на відповідь фізичною особою, якої стосується інформація в первинній публікації та визначення факту існування альтернативної думки. В контексті зазначеного, слід зауважити, що окреслений вище підхід відносно забезпечення ефективності реалізації права на відповідь в Інтернет-ЗМІ наразі знаходить своє відображення в законотворчій діяльності. Так, зокрема положеннями ст. 44 законопроекту «Про медіа в Україні» № 2693-2 від 29.05.2020 року визначено, що поширення відповіді в онлайн-медіа має відбуватись у спосіб, максимально наближений до способу поширення інформації, щодо якої надійшла заява про реалізацію права на відповідь (у тому ж обсязі, на тій же веб-сторінці або у тому ж розділі веб-сайту тощо). Якщо текст відповіді неможливо розмістити на одній веб-сторінці з оригінальною публікацією, суб'єкт у сфері онлайн-медіа має забезпечити перехресні посилання між відповідними публікаціями та розмістити поряд з оригінальним текстом повідомлення про те, що інформація з цієї публікації стала предметом права на відповідь.

В контексті огляду поточних законодавчих ініціатив, відносно регулювання медіа в Україні, в тому числі тих, що функціонують в мережі Інтернет, слід зауважити, що позитивними кроками на шляху до подолання

вище окреслених проблемних аспектів захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, є ініціативи щодо: віднесення онлайн-медіа до суб'єктів у сфері медіа, а отже і поширення норм спеціального законодавства у сфері медіа на їх діяльність; покладання на онлайн-медіа обов'язку відносно оприлюднення та регулярного оновлення на своєму веб-сайті (у своєму онлайн-профілі) вихідних даних та відповідальності за їх не оприлюднення.

Підсумовуючи, варто зазначити, що наразі реалізація права на відповідь, як способу захисту фізичною особою права на честь, гідність та ділову репутацію порушеного в Інтернет-ЗМІ видається проблематичною, в силу існуючих прогалин законодавства в частині правового регулювання діяльності ЗМІ, які функціонують в мережі Інтернет. Усунення вищевказаних прогалин законодавства слугуватиме передумовою для забезпечення ефективної реалізації права на відповідь в Інтернет-ЗМІ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Відп. ред. Я.М. Шевченко. К. : КНТ. 2008. 625 с.
2. Шустрова К.В., Шурупова К.В. Правове регулювання понять спростування недостовірної інформації та право на відповідь в законодавстві України. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 26. С.106-112
3. Можаровська К.В. Право на відповідь як спосіб захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 282-287
4. Koltay, András (2007) *The Right of Reply : A Comparative Approach*. Iustum Aequum Salutare, 3 (4). URL: <http://real.mtak.hu/98864/1/Koltay-Reply.pdf>
5. Заєць С. А. Відповідь і спростування як способи захисту права у спорах про поширення недостовірної інформації (в аспекті ст. 10 Європейської конвенції про захист прав людини та практики Європейського суду). *Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.)* / за ред. С. В. Ківалова ; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс. 2012. С. 470-479.
6. Баранов О.А. Правове регулювання ЗМІ, що використовують Інтернет-технології. *Правова інформатика*. 2012. № 2. С. 28-38.